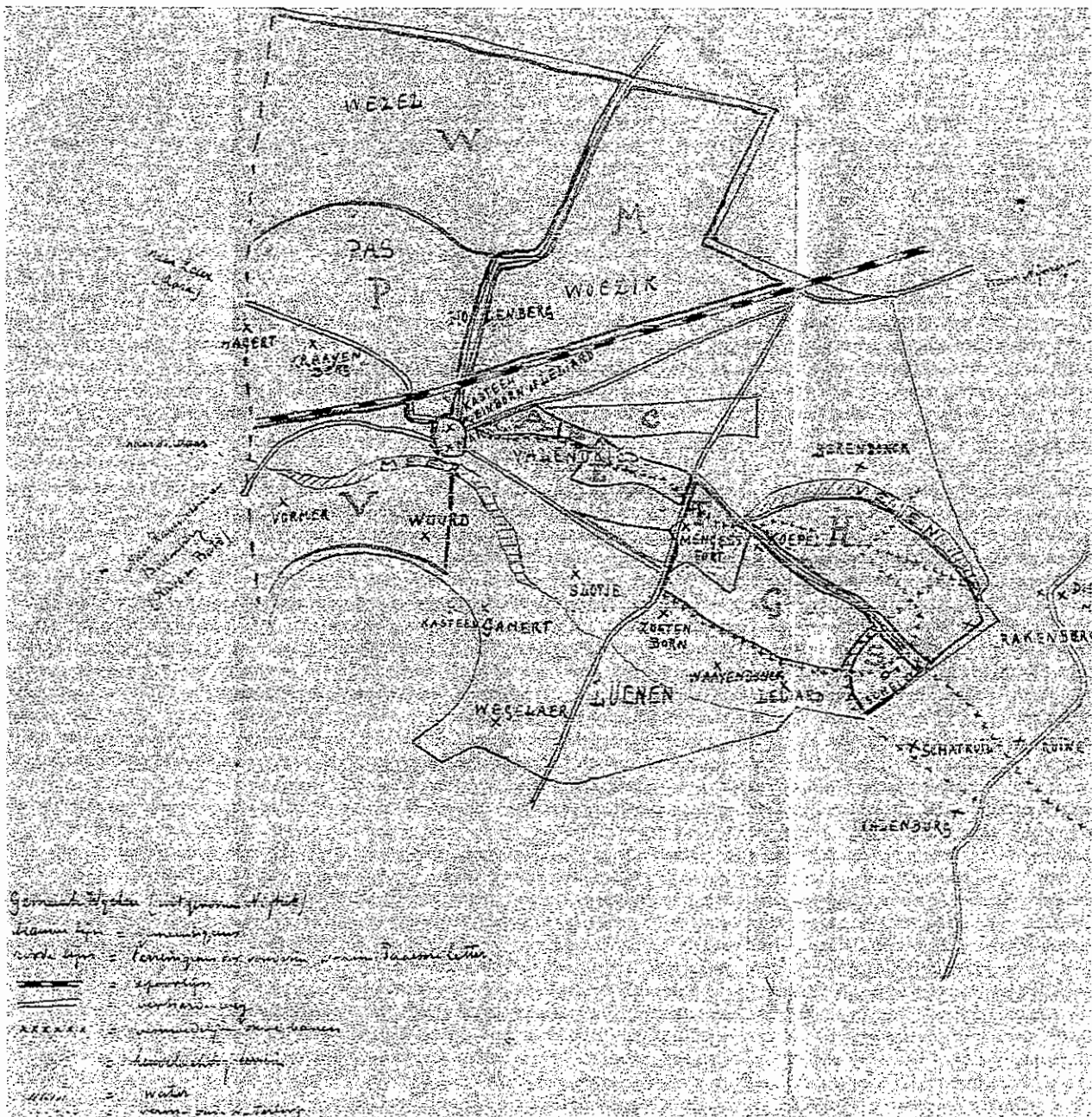

STICHTING VRIENDEN FRANS BLOEMEN

Secretariaat: Postbus 221 - 6600 AE Wijchen - ING-Bank nr.: 68.16.38.338

NIEUWSBRIEF

Schets van Frans Bloemen uit de dertiger jaren.

Stichting Vrienden FRANS BLOEMEN

Opgericht 3 oktober 1992.

Doel: in zo breed mogelijke kring bevorderen van de belangstelling voor archeologie, waarbij de praktisch continue bewoning van Wijchen e.o. centraal staat.

Lidmaatschap:

Het lidmaatschap geeft recht op:

- de toezending nieuwsbrief, 4 x per jaar
- gratis toegang museum
- bezoek aan lezing(en) / excursies
- deelname aan diverse werkgroepen, zoals de story-line groep (tentoonstellingsgroep) de pr-groep, de educatieve werkgroep en schervengroep

Alle werkgroepen vallen onder verantwoordelijkheid van de 'Beheercommissie' van het museum.

Contributie:

De contributie voor 1998 bedraagt individueel f12,50, en gezinsabonnement f 20,- en een jeugdabonnement f 5,-.

Ledenadministratie:

Postbus 221, 6600 AE Wijchen.
Voor opgave van nieuwe leden, adreswijzingen en eventuele opzeggingen (vóór 1 december).

Bestuur:

Wim Kattenberg, voorzitter
vacante post secretaris
Jozèf Adriaanse, penningmeester
Gonnie Borsten,
Hella Cranen,
Jacques Rommens

Kopij:

Kopij dient getypt (zo mogelijk op floppy-disk in WP 5.1 formaat), gedateerd en ondertekend te worden verzonden naar het redactieadres

Inhoud

1. redactioneel	2
2. van de bestuurstafel	2
3. activiteiten	3
4. expositie H. Lewiszong	4
5. museumnieuws	5
6. in gesprek met B. Hermans	5
7. interview W. Knippenberg	8
8. archeologische sprokkels	9
9. literatuurbesprekingen	12
10. tentoonstellingen	12
11. uitnodiging AWN Nijmegen e.o. ...	13
12. volgend nummer	14

Redactie NIEUWSBRIEF

Nellie Goebertus tel: 024-6413180
Herman van Leeuwen tel: 0487-532299
Jacques Rommens: tel: 024-6422232

Redactieadres:

Diepvoorde 32-02, 6605 GW Wijchen
tel: 024-6422232

MUSEUM KASTEEL WIJCHEN

Kasteellaan 9, 6602 DA Wijchen
Postadres: PB 9000, 6600 HA Wijchen
telefoon:
024-6424744
maandag t/m donderdag 024-6492223
fax: 024-6492208

OPENINGSTIJDEN:

vrijdag: 11.00 - 17.00 uur
zaterdag en zondag: 13.00 - 17.00 uur

REDACTIONEEL

door Herman van Leeuwen

Beste Vrienden

De vakantie is voorbij, met frisse moed beginnen we weer aan het nieuwe archeologische seizoen. Een kleurig palet aan onderwerpen schotelt de redactie in deze nieuwsbrief aan u voor. Op de voorpagina van deze nieuwsbrief is een copie van een overzichtstekening van Wijchen e.o. weergegeven. Ze werd ooit door de heer Frans Bloemen vervaardigd. Het Museum Kasteel Wijchen is eigenaar van het origineel. Het jaar waarin Bloemen deze 'inzichten' ventileerde is nog onbekend maar dateert zeker van vóór 1935. Vooral het vermoedelijke Romeinse wegenpatroon ('oude banen'), de eerste door hem gemarkeerde terrein-grenzen van vondsten en de benoeming van enkele bekende Wijchense boerderijen maken het tot een heel waardevol archeologisch document, waar Wijchen heel zuinig mee moet omgaan.

Als u goed op de kaart kijkt, bemerkt u dat volgens Bloemen een Romeinse weg vanaf Cuijk (Ceucium) over de (nu) Heumense weg via een stukje Graafse weg en de Valendriese weg !! naar de vicus Wijchen of de Wijchense Markt (en de waarschijnlijk Romeinse villa rustica op het terrein van de Tienakker) liep.

Er is niets nieuws onder de zon... want in deze nieuwsbrief gaat Berry Hermans 'ook' uit Cuijk !! naar Wijchen om eveneens 'Romeins licht' in het museum te laten schijnen. De voormalige Romeinse baan naar Nijmegen (Ulpia) zou volgens Bloemen vroeger vanaf het centrum van Wijchen via wederom de Valendriese weg over het Munnekeveld en de Vendam naar Nijmegen gelopen hebben.

Feest

Op zaterdag 14 november 1998 viert de A.W.N. afd. Nijmegen e.o. haar 30-jarig bestaan. Ze viert dat met een symposium te houden in het Wijchens kasteel en de opening van een nieuwe tentoonstelling. Meer daarover verder in deze nieuwsbrief. Maar noteer deze dag alvast in uw agenda.

Tenslotte is er een interview met drs. W. Knippenberg uit 's-Hertogenbosch. Samen met de heer P. van Dinther uit Druten maakten zij vroeger archeologische verkenningstochten rond Wijchen en Druten.

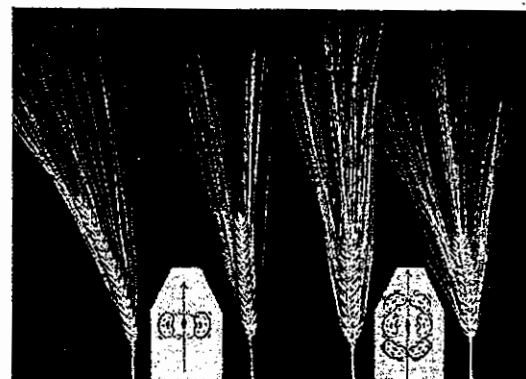
De redactie wenst u veel leesplezier.

VAN DE BESTUURSTAFEL

door Wim Kattenberg, voorz.

Het was soms in de stromende regen, dat Christine van Moorselaar en ik stonden te schoffelen in onze nieuwe Protohistorische tuin; onderdeel van de gerenoveerde kasteeltuin. Zoals jullie weten is daar door een aantal mensen ook al weer een paar jaar aan gewerkt. Zonder de hulp van de heer Cees Mulder uit Druten (van de heemkundige tuin aldaar) waren we er overigens niet goed uit gekomen. Hij leverde in feite het concept.

Intussen zijn de eerste kruiden en planten de grond ingegaan en staan ze er fris en vrolijk bij. Het gaat daarbij om keuken- en geneeskrachtige kruiden en verf- en legendeplanten zoals die voorkwamen en gebruikt werden vanaf de Late IJzertijd. De vakken met de wisselbouw worden deels dit najaar (de wintergranen) en het voorjaar van 1999 ingezaaid. Het wordt o zo spannend om in het voorjaar het graan te zien opkomen.

Links: tweerijige gerst, rechts: vierrijige gerst; met elk als inzet een dwarsdoorsnede van de aarspil.

We denken met de tuin een belangrijke bijdrage te hebben geleverd aan het Museum Kasteel Wijchen. Een klein museum moet het hebben van variatie. Het is natuurlijk ook de bedoeling er met leerlingen iets mee te doen; bijvoorbeeld een project

met verplanten.
Dit was het dan. Volgende keer iets meer
over het bestuurswerk.

Oproep:

Gelukkig hebben zich drie nieuwe mensen
gemeld voor de tuin. Het blijft echter nood-
zakelijk, om het werk zodanig te kunnen
verdelen dat eenieder die meedoet het
plezierig blijft vinden, dat er zich nog een
aantal voor de tuin melden. Dat betekent
in plaats van twee uur sportschool: lekker
wieden en schoffelen! Als er voldoende
mensen zijn is eenieder hoogstens 1 of 2
keer in de maand aan de beurt.
De tuingroep bestaat nu uit:

Christine van Moorselaar

Cees Mulder
Leigraaf 8
6651 GC Druten
tel. (0487)515345

Lex Kamerman
Oud Ravensteinseweg 8
6602 AD Wijchen
tel. (024)6415227

Meggelina Kam
Homborg 16-03
6601 ZL Wijchen

Marina Rooyackers-Rossi
Aalsburg 26-06
6602 WE Wijchen
tel. (024)6410596

Annelies van Dongen
Passedwarsstraat 17
6601 AN Wijchen
tel. (024)6411800

Wim Kattenberg
Aalsburg 26-24
6602 WG Wijchen
tel. (024)6414837

AKTIVITEITEN

- * **Schervenavond 24 september**
Scherven & Literatuurgroep o.l.v. de
heer *Wim Tuyn*
Plaats: Koetshuis nabij Kasteel Wijchen
Aanvang: 20.00 uur
Iedere belangstellende is van harte
welkom!
- * **Archeologische fietstocht**

op zaterdagmiddag
26 september 1998.
aanvang: 13.30 uur
vertrekpunt: vóór het
Kasteel Wijchen

Een fietstocht rond Wijchen o.l.v. de
heer *Wim Tuyn*. Hij kent onze regio op
zijn duimpje. Langs boeiende opgra-
vingsplekken en vroegere bewonings-
plaatsen zal er gefietst worden. Het
verhaal erbij zal de hoofdmoot vormen.
We gaan eerst naar een plek nabij het
Wijchens Ven (Alverna) waar Bursch en
Bloemen in 1934 huisplattegronden
ontdekten.

Daarna gaan we via de Woezik naar de
Pas, een rijke vindplaats. Echter niet...
van goudklompjes.

Bij erg slecht weer kunnen deelnemers
vanaf 11.00 uur inlichtingen krijgen of
de excursie doorgaat
telefoon: 024-6422232

- * **Jaarvergadering: Stichting Vrienden
Frans Bloemen**
dinsdag: 13 oktober
Plaats: trouwzaal Kasteel Wijchen
Aanvang: 20.00 uur

Programma:
20.00 uur: jaarvergadering
20.45 uur: pauze
21.00 uur: *Ton Wijers*
een lezing door deze Wijchense gast-
spreker over vrijwilligerswerk.
Mogelijk volgt er een boeiende discus-
sie.

U bent van harte welkom!
toegang gratis
koffie/thee: fl. 1,-

EXPOSITIE HERMINE LEWISZONG

4 september - 1 november 1998

door: *Ans van Berkum,*
directeur van Museum De Stadshof in
Zwolle.

Vaak loopt Hermine Lewiszong 's avonds nog even naar de oever van de Waal vanuit haar huis in Druten. Het kijken naar het water geeft haar niet zomaar rust, al prikkelt het tot bespiegelingen. Er is iets wat ze daar voelt opborrelen, alsof de omgeving in haar innerlijk resoneert. De gewaarwording deel van die plek te zijn, zonder aan individualiteit in te boeten. Tijdens haar reis door Ladakh, 'Klein Tibet', overkwam haar vaak hetzelfde.

Al geruime tijd maakt Lewiszong minimalistische schilderijen. Haar meest recente serie is specifiek geënt op haar Waalgevoel. Elk werk bestaat uit drie stroken, die het idee van land, lucht en water raken. Op de ingehouden kleurvlakken zweeft de contour van onder meer een schelp, een dode mus, een wolk, een boeddhabeeeldje. In een kringelend handschrift wordt daaraan een lijnenspel toegevoegd, dat het effect van beweeglijkheid, van stroming versterkt. De stroken krijgen hun kleuren door verschillende mengsels van verf, pigment en pasta's, waardoor de verfhuid telkens anders voelt bij het kijken. Zuigend of rul, of iriserend als vleugels van een vlieg.

Laag over laag zet ze haar streken op het doek, dat soms opgespannen is en dan weer strak over plaatmateriaal is getrokken. De combinaties van lucht-, aarde- en waterstroken komen intuïtief tot stand en corresponderen met de indrukken die ze opdeed bij haar wandelingen.

Het zijn sobere werken. De gehanteerde beeldmiddelen zijn teruggebracht tot het uiterste minimum en blijven daardoor zeer leesbaar; huid blijft huid en een teken, ondubbelzinnig dat teken. Maar wat je bij het kijken voelt, is niet letterlijk het gelezene, maar het contact met het mysterie.

Het is opvallend dat Hermine Lewiszong Ladakh als een van haar thuishavens heeft ervaren. Een land nauw verwant met

Tibet, waarvan de recensent Bas Heijne in NRC schrijft vol onverholen cultuurpessimisme: "Tibet is alles wat wij niet zijn: authentiek, onschuldig, spiritueel, blijmoedig, één met onze natuurlijke omgeving. Het vertegenwoordigt alles wat de Westerse mens met zijn snelheid en oppervlakkigheid is ontvallen en wat blijkbaar essentieel is voor ons welbevinden.

Maar Lewiszong zal daar anders over denken. Zij herkent hetgeen ze in Ladakh ervaart, omdat ze het simpelweg in zich draagt. En ze herkent datzelfde aan de oever van een Hollandse rivier.

In een eerdere serie werken 'De weg der witte wolken' wees zij op het zinloze van het zoeken naar reden en richting bij het voortgaan op een levensweg. De vervulling ligt in het afwikkelen van de draad, in het blindelings volgen van de drijvende wolkenmassa's in het uitspansel; hoeveel mythen hebben ons dat al voorgehouden? Wat verloren is, ligt niet bewaard achter een verre horizon, maar in een verborgen innerlijke enclave, die door het ondergaan van een landschap, een geluid of een geur, of misschien zelfs een schilderij, kan worden geopend. Ook het kunstwerk kan namelijk optreden als de natuurlijke omgeving van iemand en daardoor die echo veroorzaken, die perfecte resonans die het wezen compleet thuis brengt. Het is een van de krachten waarvoor een kunstenaar het werk kan inzetten. En dat is uiteindelijk ook hetgeen Hermine Lewiszong telkens weer inspireert tot haar schilderwerken.

In de Waal-serie is zij concreter geworden dan in de witte wolken-reeks.

Structuren en symbolen spelen een grotere rol. In het museum hangt een schilderij dat de overgang tussen de twee perioden markeert; een groot doek waarin door kosmische ruimten cirkelende bollen aards worden gehouden door een rij kommen aan de onderrand. De dynamiek en de vervoering die in de witte wolken centraal staan, zijn vervangen door verstilling en reflectie. Door de kunst van het luisteren. Een zin schiet mij te binnen uit een gedicht van de Portugees Fernando Pessoa:

*"Musical essence of my useless verses,
if only could meet with something of my
own doing."*

Hermine Lewiszong heeft een dergelijke ervaring dagelijks. Zij ontmoet in haar eigen werk de muzikale essentie van haar wezen. Boeddha tuimelt door een matte zinken stroom in haar schilderij van dit rivierenland. De contour van een Aziatische bergketen in een warm oranje vlak daarboven, omspant haar rijk der echo's. Het is het werk van iemand die zich absoluut niets aanmeent. Eerlijkheid en eenvoud gaan voor alles. Wie zich oog in oog daarmee wil laten gaan, kan goud delven.

MUSEUMNIEUWS

door Brigitte van Veggel

Zondag 17 mei was het eindelijk zover, museum Kasteel Wijchen werd heropend. Het museum is vanaf 1 september 1997 gesloten geweest in verband met de isolatie van het dak. Deze sluiting bood ook de gelegenheid de presentatie in het museum te optimaliseren.

Het was een feestelijke dag. Het heeft er nog om gespannen of alles wel klaar zou zijn, maar met de inzet van vrijwilligers tot in de kleine uurtjes zag het museum er *pico bello* uit.

Op het voorterrein van het kasteel waren hellebaardiers van het gilde Sint Salvator di Mundi uit Nederasselt, vendeliers van het gilde Gijsbregt van Aemstel uit Doornenburg en trommelaars van het Sint Damianusgilde uit Niftrik. Ook vanaf de kasteeltoren schalde muziek, vertolkt door de heren M. van Haren en J. Besselink. In het museum nam de groep Csardas de muzikale presentatie voor zijn rekening. De officiële heropening voor genodigden werd verricht door de Commissaris van de koningin in de provincie Gelderland, de heer J. Kamminga. Hij is rondgeleid door het museum en was zeer geïnteresseerd. De weergoden waren ons gunstig gezind, de aankleding van het kasteel was schitterend en het programma liep voorspoedig. Een geslaagde dag dus. Een dag om met plezier op terug te kijken. En de bezoekers (want daar doen we het toch voor) vinden in steeds grotere getale

de weg naar het vernieuwde museum. Vanaf de heropening t/m augustus zijn er al 1130 bezoekers in het museum geweest. En je kunt met gepaste trots zeggen: al onze inspanningen zijn beloond, want de reacties zijn zeer positief.

In het najaar is de kasteeltoren aan de beurt. De toren wordt geschikt gemaakt om te exposeren. Daarin komt een overzicht van de kastelen in Wijchen en omgeving. Eind 1998 of begin 1999 zal de inrichting klaar zijn. Ook de proto-historische tuin is voor een gedeelte in gebruik genomen. Verder in deze nieuwsbrief wordt er uitgebreider op teruggekomen.

Al met al is er een boel te doen. We hebben dan ook nog steeds mensen in het museum nodig, die bij verschillende zaken een handje helpen. We hebben met name behoefte aan suppoosten, rondleiders en tentoonstellingsvoorbereiders. Uiteraard wordt voor de nodige informatie en opleiding gezorgd.

Dus als u vrije tijd te veel heeft, meldt u aan. En voor diegene die hiervoor geen tijd hebben; u bent van harte welkom als bezoeker.

In gesprek met Berry Hermans

*door Nellie Goebertus en
Jacques Rommens*

Al in een vroeg stadium van de voorbereidingsfase van het Museum Kasteel Wijchen viel de naam van Bureau Expositie uit Cuijk.

De restauratie van het kasteel/raadhuis was in volle gang en de zolder was nog een lege ruimte. Wel stond vast dat daar het museum moest komen. Het nieuwe museum dat ruimte zou gaan bieden aan de collectie van het voormalige oudheidkundige museum Frans Bloemen en de exposities van hedendaagse beeldende kunst. een combinatie, die een gelukkig samengaan van kunst en (oude) cultuur zou gaan opleveren.

Een van de namen achter bureau Expositie bleek Berry Hermans te zijn.

(Foto Ed van Alem)

De voorbereidingsgroep ging in zee met dit bureau en gaf opdracht om te komen met ideeën, schetsontwerpen voor de inrichting van de kasteelzolder. De commissie was direct enthousiast over de creatieve oplossingen en voorstellen voor het gebruik van de ruimte.

Echter... bureau Exposure verdween, maar Berry Hermans bleef en ging door. Het bleek een gouden greep, want met deze keuze had de commissie een kunstenaar en architect, in één persoon verenigd, gecontracteerd. Het resultaat mag gezien worden, zoals we allemaal weten. De collecties en exposities krijgen er een dimensie bij.

Genoeg redenen om eens wat beter kennis te maken met Berry. De redactie van de nieuwsbrief regelde een gesprek met hem op bekend terrein: het Museum Kasteel Wijchen. Gezeten aan een van de nieuwe door hem zelf ontworpen tafels horen we tot onze verbazing, dat hij helemaal geen architect is, maar beeldend vormgever. Maar ook dat is niet zijn oorspronkelijke stiel. Oorspronkelijk voelde hij zich het meest tot de schilderkunst aange trokken. Niettegenstaande dat, startte hij met de studie voor grafische vormgeving aan de Arnhemse academie voor beeldende kunst, en studeerde in de 70-er jaren daarin af.

Vervolgens koos hij voor zijn oude liefde: de richting schilderkunst op dezelfde academie. Nu is hij beeldend vormgever, in part-time dienst van de gemeente Cuijk, en besteedt de rest van zijn tijd aan vrije opdrachten. Voor dat werk heeft hij een

eigen atelier in het kunstenaarsonderkomen: Artifex. Oorspronkelijk een oude opslagplaats van een tegenover gelegen leerlooierij, waar nu ateliers zijn ondergebracht. Kunstenaars met heel verschillende werkwijzen en disciplines zijn daar verenigd in een kunstenaarscentrum, compleet met galerie en beeldentuin. Deze laatste, waarin fragmenten van oude grafmonumenten zijn opgenomen in het tuinontwerp, is gesitueerd tussen Artifex en het museum Ceuculum. Hij schetst ons een welhaast ideale situatie voor kunstenaars en galerie, die onderling elkaars functie versterken en elkaar aanvullen en inspireren. Dat bestaat allemaal in Cuijk en levert een meerwaarde op, die de kunstenaars daar, o.a. kunstschilders, een illustratrice, een fotograaf en een pottenbakster, iedere dag opnieuw ervaren en hun voordeel mee doen.

De vraag blijft toch, hoe een grafisch vormgever tot het inrichten van musea komt?

Toen de gemeente Cuijk iemand zocht om lijn in vormgeving van de gemeentelijke presentatie te brengen, was Berry juist op zoek naar een solide basis onder zijn bestaan. De gemeente wilde tijdelijk iemand aanstellen met een breed takenpakket op het gebied van vormgeving, uiteenlopend van voorlichtingsmateriaal tot fotografie. Van het inrichten van een tentoonstelling tot het ontwerpen van de trouwzaal (zie foto) en het mede-inrichten van de plaatselijke VVV.

Steeds diende zich iets aan waarvoor Berry de juiste man op de juiste plaats bleek te zijn. Hij ontwierp het Joodse monument op de plaats waar vroeger een synagoge had gestaan. Hij is ook de maker van een bronswerk in tweevoud, dat de vriendschapsbanden tussen de gemeenten Cuijk en Maldom (Engeland) symboliseert. Als vrije opdracht maakte hij een ontwerp voor de ondernemersprijs voor N.-O. Brabant. Hij zette mede de kunstuitleen op poten en neemt in zijn vrije tijd actief deel aan het culturele leven in Cuijk. Berry is momenteel bestuurslid van het museum Ceuculum. De tijdelijke aanstelling bij de gemeente is intussen al lang omgezet in een dienstverband voor onbepaalde tijd. Als

de vraag zich aandient, wat er met de 14e eeuwse gothische Martinustoren nabij de Maas moet gebeuren, ligt het voor de hand, dat de gemeentelijke beeldend vormgever die vraag op zijn bordje krijgt. Berry maakt het ontwerp. Een plaatselijk architectenbureau werkt dit ontwerp uit. Terwijl Berry en Henri Elbers, als vrijwilligers, de inrichting ook nog voor hun rekening nemen. Zo wordt die ruimte optimaal benut, waarna het historische museum Ceuclum in de onderste twee geledingen van de toren ondergebracht wordt. Dit gebeurt door omlopen te ontwerpen, die veel expositieruimte bieden en tegelijk het karakter van de oude toren zo mogelijk intact laten. Dit was zijn eerste ervaring met het inrichten van een museum. De laatste opdracht: het kasteelmuseum, is het derde op rij, terwijl de middenpositie wordt ingenomen wordt door het volkenkundige Amerika Museum. Dit gemeentelijke museum dat een door de Oblaten (red.: religieuze orde) bijeengebrachte collectie Pre-Columbiaanse kunst bevat, is een onderdeel van de Cuijkse schouwburg geworden.

Maar nu de link met Museum Kasteel Wijchen. Je kunt het nieuwe werk daar zien: als een doorlopende ontwikkeling uit zijn vroegere ervaringen als vormgever uit Cuijk met bouwkundige activiteiten. Uitgaan van een lege ruimte en die ruimte in zijn waarde laten en toch een functioneel museum creëren. Een uitdaging. De eerste gedachte, meestal de beste, was een brug daar te bouwen. De hoogte van de ruimte vroeg om een tussenverdieping, maar tegelijkertijd mocht de ruimtelijke werking van de totale hoogte niet verloren gaan. Juist dat ruimtelijk werken heeft altijd zijn belangstelling gehad bij de uitvoering van allerlei opdrachten in de loop van zijn carrière, variërend van decorontwerp tot standbouwer voor beurzen. Toch valt er een lijn te ontdekken in de uiteenlopende werkzaamheden die hij op zijn naam heeft staan en die loopt van grafisch vormgever naar o.m. museuminrichter. Die lijn gaat van het inrichten van bestaande ruimte, via bouw van zijn eigen huis en de herinrichting van het kunste-

naarscentrum tot het ontwerpen van het interieur van de trouwzaal.

Zijn visie op het gebruik van de ruimte is: 'de ontwerper moet vrij staan in de ruimte om tot een goed ontwerp te komen'. De ruimte is maatgevend en moet zichzelf blijven met inachtneming van het bestaande. Vooral bij karaktervolle en monumentale gebouwen moet de ontwerper zich ondergeschikt maken aan de functie en het bestaande.

Je moet duidelijk laten zien wat toegevoegd is en vooral niet iets "ouds" suggeren, wat niet oud is. Voor de zolder van het kasteel was dit het ideale uitgangspunt.

De mogelijkheden van het museum zijn volgens Berry nog lang niet uitgeput. Dat hebben de recente aanpassingen laten zien. Bij de noodzakelijke isolatie van het dak is van de nood een deugd gemaakt, want de museale waarde is beslist toegevoegd. De neutrale zolderafwerking biedt veel meer mogelijkheden om er iets mee te doen, een andere sfeer te creëren, bijv. met grafische voorstellingen. Hier spreekt de grafisch vormgever pur sang, die al visioenen heeft om het topstuk van het Museum Kasteel Wijchen, het vierwielige wagengraf, op een markante plek grafisch weer te willen geven.

Het houten dakbeschot had toch wel een te dominante werking, die het museum absoluut een eigen sfeer gaf, maar toch de aandacht voor het museum en dus de inhoud enigszins afleidde.

Zo zijn er nog talloze mogelijkheden en plekken denkbaar, die beter benut kunnen worden. Het gebruik van kleur, zoals bij de inrichting van het winkeltje is gebeurd en de introductie van de diorama's, zijn daar voorbeelden van. De realisatie van de kastelen-info in het torentje is een volgende stap. Stappen die er op gericht zijn om het museum aantrekkelijk te houden voor een groot publiek. Een museum moet groeien.

Door het museum levendig te houden, door zowel laagdrempeligheid als verdieping, kunnen we meer bezoekers krijgen. En dat past weer uitstekend in de huidige doelstelling van een museum op meer marktgerichtheid. Een museum moet

daarom dynamischer worden en zich tegenover andere musea profileren. Berry beaamt dat nogmaals en wil graag zijn huidige contrastrijke duo-baan continueren.

Berry wil graag blijven meedenken. Dit werk boeit hem en beslist niet alleen uit zakelijk oogpunt. Het gevoel voor een opdracht brengt een soort ontspanning teweeg, die het werk tot een inspirerende bezigheid maakt.

INTERVIEW MET drs. W. KNIPPENBERG

door Herman van Leeuwen

Op de 11de verdieping van een flat met een fraai uitzicht over het Bossche Broek, nabij het Brabantse Provinciehuis, ontmoet ik de heer W. Knippenberg. Een redelijk kwieke hoogbejaarde man. Een afspraak maken lijkt niet zo eenvoudig, omdat hij overdag vaak rusten moet. De woonkamer bergt een 1500-tal historische boeken en vitrines vol met archeologische vondsten vanaf de Steentijd tot en met de Romeinse Tijd. Elk voorwerp uit zijn collectie heeft zijn verhaal. In totaal heeft hij 1600 lezingen verzorgd voor historische verenigingen allemaal netjes opgeschreven in zijn vooroorlogs schriftje. Ook de honderden publicaties en tientallen boeken geven een bescheiden indruk van deze energieke man.

Hij is in Venlo geboren op 15 november 1910 (!). En na het doorlopen van het klein seminarie Beekvlief vervolgt hij zijn studie voor priester aan het groot seminarie in Haaren. Daarna ontvangt hij de wijding tot priester. Later van 1939 tot 1975, wordt hij leraar klassieke talen en geschiedenis. Hij is daar onder andere conservator van het Natuurhistorisch museum in Den Bosch en oprichter van het museum 'De Vier Quartieren' (museum van het Brabantse Volksleven) te Oirschot. Daarnaast is hij een graag geziene gast voor andere musea om ze op enigerlei wijze ten dienste te staan. In 1954 rondt hij zijn studie geschiedenis aan de KUN af. Dan breekt de tijd aan, om als amateur-historicus zoals hij zich noemt, in zijn vrije tijd de omgeving van Noordoost Brabant en het Gelderse rivierengebied te gaan verkennen.

Willy Knippenberg, in 1990 door H. de Laat getretereerd.

Mede doordat hij in het bezit was van een archeologische 'werkkaart' van de ROB gaan nieuwe wegen voor hem open. Na 1965 begint hij met amateur-archeologie omdat hij toen pas over een eigen sneller vervoermiddel beschikt. Daarvoor is vooral de bereikbaarheid naar kleinere dorpen per openbaar vervoer moeilijk.

Wanneer we de jaargangen van het ROB nog eens naslaan in een latere periode, komen we de naam Knippenberg geregeld tegen. Opgravingen in Druten, Wijchen en omstreken blijken voor hem bekend terrein. De plaatselijke correspondenten leveren aantekeningen, opgravingssituaties en nederzittingsplattegronden bij Knippenberg af. Deze verzamelt hij vervolgens in mappen en hierdoor krijgt hij zo van bijna elk gehucht, dorp en stad hun archeologische vindplaatsen. Enkele jaren geleden heeft hij deze mappen geschonken aan verschillende musea in Noord Brabant.

Een map van het Gelderse rivierengebied is helaas via die kanalen buiten onze regio gekomen. Naspeuringen naar aanleiding van deze map onder andere in Eindhoven en Waalre leverden tot nu toe niets op. "Spullen zijn er om onderzocht te worden, de kennis hierover moet schriftelijk vast-

gelegd worden" is daarbij een heel karakteristieke zin van hem en dit krijgt een nog grotere impact aan het slot van een heel interessant gesprek met hem.

In zijn lange carrière die in het teken stond van 'historie' heeft hij de fakkel overgedragen aan twee oud-studenten. Een boeiend leven heeft hij zeker gehad. Bij de deuropening groet hij mij ten afscheid en vraagt wanneer ik nog eens terugkom.

Zijn er misschien nog mensen die de heer Knippenberg persoonlijk kennen en weten waar de map met 'riviereengebiedaantekeningen' terecht zijn gekomen?

Nadere inlichtingen hierover, indien mogelijk, sturen naar de redactie:
tel. (024)6422232

ARCHEOLOGISCHE SPROKKELS

door Jacques Rommens

landelijk & wereldwijd

- 'Als archeologen ruzie maken, dan halen ze meestal erg oude koeien uit de sloot'
- Valkenburg opent vuursteenmijnmuseum. Een prehistorische vuursteenmijn, die zes jaar geleden is ontdekt in Valkenburg, wordt een museum. De mijn ligt aan de Plenkertstraat.
Archeologen vonden er sporen van mijnbouwers die 4500 jaar geleden vuursteen zochten.
Bron: De Volkskrant, april '98
- archeologen 'kwijlen' van Schuytgraaf. In de toekomstige Arnhemse woonwijk Schuytgraaf, ten westen van Elderveld en De Laar is een bijzonder jagerskamp van zeventuizend jaar gevonden. De Arnhemse stadsarcheologe mevr. M. Smit probeert de vindplaats de status van rijksmonument te geven. Er zijn ondermeer visschubben, stuifmeelresten en planten- en voedselresten gevonden.
Bron: De Gelderlander, 20/03/'98
- compleet urnenveld voor het eerst in lössgrond. Archeologen van de VU hebben in Sittard op de VINEX-locatie Hoogveld een compleet urnenveld opgegraven uit de Vroege IJzertijd (650-450 v.Chr.). Het grafveld is 1,5 hectare

groot en telt 125 crematiegraven met 120 urnen. Daaronder een bronzen emmer uit Noord-Italië en een ijzeren ring. De oudste tien graven waren gemarkeerd door kringgreppels.

Bron: De Volkskrant, 2/5/'98

- Archeologen zoeken op strand naar een Romeins aquaduct. Bij Katwijk aan Zee wordt door leden van de AWN gezocht naar een aquaduct uit de Romeinse Tijd. Dit stenen bouwwerk zou hebben gediend om het raadselachtige fort Brittenburg van drinkwater te voorzien. De Brittenburg was de laatste van een serie Romeinse versterkingen langs de Rijn. De Brittenburg was in de Romeinse tijd een zeer belangrijke, militaire vestiging. Het lag destijds aan drie kanten omgeven door zeewater.
Bron: AD, 6/6/'98
- Maastricht wil studie archeologie.
Bron: AD, 6/6/'98
- prehistorische kano gevonden. Hardinxveld-Giessendam. Op nog geen kilometer afstand van de plaats waar vorig jaar 'Trijntje', de oudste stoffelijke resten van een Nederlandse vrouw, werden gevonden is nu ook een complete boomstamkano gevonden. Hij dateert van ongeveer 5.000 jaar v. Chr. Daarmee behoort de kano tot de oudste bewaard gebleven vaartuigen ter wereld. Er zijn nog maar drie of vier van dergelijk oude kano's gevonden. Je ziet dat al heel vroeg de basis voor de latere zeemogendheid van Nederland werd gelegd!
Op 9 meter diepte werd de kano gevonden. De kano is ruim 5,5 meter lang en is in het midden bijna een halve meter breed. De kano is gemaakt uit een boomstam van elzen-of populierenhout. In de buurt zijn ook houten peddels gevonden. Het onderzoek van Hardinxveld heeft een samenleving aangetoond van rondtrekkende jagers, vissers en verzamelaars uit de Midden-Steentijd (rond 5.500 v. Chr.) en de Nieuwe Steentijd (van 5.000 tot 3.500 v. Chr.). De vindplaats ligt op het toekomstige tracé, van de Betuwelijn. Archeologen mogen daar onderzoek doen tot de goederenspoorlijn wordt aange-

legd.

Bron: AD, 13/5/98

- toilet van duizend jaar gevonden in de Plantatoren van het Zwitsers klooster-complex St.-Johannes gevonden. De wetenschappers konden de ouderdom vaststellen aan de hand van acht boomstammen in de muren. De boomstammen bleken in 958 te zijn gekapt. Tot nu toe was verondersteld dat de toren uit 1500 dateerde.
Bron: AD, 15/7/98
- Archeologen KUN stuiten op resten castellum in Alphen aan de Rijn. Een ontdekte bouwinscriptie en grote tufstenen blokken wijzen erop dat in Alphen vroeger een castellum, de Romeinse legerplaats Albaniana heeft gestaan. Alles bleek onder het grondwaterpeil te liggen, waardoor alles heel goed geconserveerd is.
Bron: De Gelderlander, 19/6/98
- Oudste houten werktuig in Heiloo. Bij de aanleg van een vijverpartij in Heiloo is het oudste houten werktuig in Nederland ontdekt. Dat claimen leden van de stichting Regionale Archeologie Baduhenna. Het gaat om een voorwerp dat is gebruikt bij het maken van vuur of het boren van gaten. Het stukje hout dateert uit 6.100 v. Chr. De vondst werd al eind 1996 gedaan, Nadere bestudering leerde de archeologen dat het moet gaan om een stuk hout dat de prehistorische mens als hulpstuk gebruikte bij het maken van vuur of het boren van gaten. Door een ingenieuze constructie kon die mens een stokje of een stuk steen snel laten ronddraaien, waardoor hij vuur (met hout) of gaten (met steen) kon maken. Hout en steen moest hij daarbij wel stevig aanduwen. Met de blote hand kon dat niet, vandaar dat de toenmalige mens zijn toevlucht zocht tot een stukje hout: 'de duwer'. Bovengenoemde archeologen denken zo'n 'duwer' te hebben gevonden. Een dergelijke vrijwel identieke 'duwer' is bekend van eskimo's nog in het begin van deze eeuw.
Bron: De Noordoostpolder, 20/6/98
- Archeon klimt uit het dal. Het gaat goed met het Alphense archeologische

themapark Archeon. Halverwege het seizoen hebben 42.000 bezoekers het attractiepark bezocht. Op basis van deze cijfers en de vele boekingen verwacht Archeon dit jaar de 70.000 bezoekers te trekken waarmee het park uit de kosten kan komen.

Bron: AD, 1/8/98

- ROB. De uit 1988 stammende Monumentenwet regelt dat alleen de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Onderzoek (ROB) en enkele universiteiten en gemeenten een vergunning krijgen voor archeologisch onderzoek. Het aantal opgravingen is echter te groot geworden voor een dergelijk monopolie. De ROB gaat zich vanaf heden concentreren op beleidsvraagstukken en besteedt het uitvoerende werk uit aan de sinds 1 mei volledig zelfstandige Joan Willems Stichting. Tot de aanstaande wijziging van de Monumentenwet blijft de ROB verantwoordelijk voor de opgravingen. Daarna komt er ruimte voor verschillende private partijen, die onder strikte kwaliteitswaarborgen het opgraafwerk zullen mogen verrichten.
Bron: Spiegel Historiael, juli/aug. '98
- Eerste bouwsel West-Europa in Ierland. Dublin. Archeologen hebben in Ierland West-Europa's oudste bouwwerk getraceerd. Daarmee hebben zij het begin van de architectuurgeschiedenis voor dit deel van de wereld met bijna 1.000 jaar vervroegd. Zweedse wetenschappers ontdekten de constructie bij opgravingen in Carrowmore in het graafschap Sligo. Volgens de radiocarbonmethode wijzen monsters van de plaats op een 7.400 jaar geleden gemaakte, met een dak bedekte tombe omringd door cirkels van stenen. Deze constructie is minstens 700 jaar ouder dan dan wat tot nu toe als het eerste gebouw van West-Europa werd beschouwd: een tombe bij Bougon in de buurt van het Franse Poitiers. De ontdekking is volgens de Britse Independent ook verrassend omdat leren in die periode nog slechts jagers waren. Archeologen noemen dat tijdvak

het Mesolithicum, de midden-steentijd. Nog nooit eerder is in West-Europa een vorm van deze architectuur uit die tijd ontdekt..

De tombe in Ierland was klein en stond waarschijnlijk model voor bouwsels die honderden jaren later het Ierse en Britse land sierden, waaronder Stonehenge.

Bron: AD, 6/8/98

– Ypenburg.

Archeologen hebben op de Buitenplaats Ypenburg een grafveld uit de Nieuwe Steentijd blootgelegd. In het uit 3500 v.Chr. daterende veld zijn vijftien vrijwel complete skeletten zonder grafgraven gevonden. Nog niet eerder zijn zulke oude menselijke resten in het West-Nederlandse kustgebied aangetroffen. De mannen, vrouwen en een baby zijn in hurkhouding, op hun zij, in kleine kuilen, begraven. Ze waren vooral jager wat blijkt uit de resten van eenden, aalscholvers en arenden. Ook hoedde de bevolking varkens en runderen. In West-Nederland zijn slechts vijf vindplaatsen van dergelijke ouderdom bekend, waarvan drie in de gemeente Rijswijk. Het DNA van de botten zal worden onderzocht om te zien of de overschotten behoren tot een of meerdere families.

Bron: De Gelderlander, 27/8/98

r e g i o n a a l

- het gebouw van oud-Museum Kam in Nijmegen krijgt de huisvesting van het Provinciaal Archeologisch Studiecentrum. Ieder, van wetenschapper tot hobbyist, kan er vanaf het najaar van 1999 terecht. Dan zal dit nieuwe centrum geopend worden. Het grootste deel van de ruim 40.000 voorwerpen van oud-Museum Kam blijft in hetzelfde gebouw. De tentoonstellingszalen worden depotruimten en de vitrines vormen de nieuwe opslagruimten voor de archeologische collectie.

Bron: De Gelderlander, 17/8/98

- Archeologen vinden resten van oude grachten.
Bij opgravingen aan de Marienburg in de Nijmeegse binnenstad zijn tientallen

oude graven blootgelegd. Verder zijn er restanten van een oude gracht ontdekt. Met name dat laatste is voor de archeologen een verrassing. Waarschijnlijk dateert de gracht uit de eerste helft van de eerste eeuw n.Chr. De opgravingen worden verricht door de archeologische afdeling van de gemeente Nijmegen.

"Het geeft in ieder geval aan dat dit deel van Nijmegen vlak na het begin van de jaartelling al een bestuurlijk en administratief centrum had" zegt stadsarcheoloog Harry Van Enckevort. Hij coördineert de opgravingen bij de Marienburg en aan de Raadhuisstraat. De oudste graven dateren uit de vierde, vijfde, zesde en zevende eeuw. Ze liggen pal voor de deur van de archeologische afdeling van het gemeente Nijmegen. Het zijn zogeheten vondstloze graven. In het zand zijn op sommige plaatsen uitsluitend verkleuringen waar te nemen. Het botmateriaal is vaak van een slechte kwaliteit en moet uiterst voorzichtig behandeld worden.

Naast de Marienburgkapel zijn momenteel bovendien tien Middeleeuwse graven blootgelegd. Het betreft waarschijnlijk begravingen van monniken van het Mariënborgklooster.

Bron: De Gelderlander, 15/08/98

- Topdrukte archeologen in centrum Nijmegen. Veertig... mensen zijn daar aan het werk. Zelfs archeologen van de Waalsprong werden teruggedroepen. Een deel van de klus moet op tijd klaar zijn zodat de nieuwbouwplannen in dit gebied geen vertraging oplopen. Tweehonderd graven zijn inmiddels blootgelegd uit de 4de tot en met de 18de eeuw.

Vooraf in de oude graven uit de laat-Romeinse tijd is de archeologische afdeling van de gemeente Nijmegen geïnteresseerd. "we hebben een laat-Romeins graf ontdekt van een Frankische militair" zegt stadsarcheoloog J.Thijssen. "Bij het graf lag in een apart nisje een kistje met kleding waarin het gordelbeslag is gevonden. In Nijmegen is één keer eerder dergelijk beslag uit die periode aangetroffen".

"De vondst van het graf van de Franki-

sche militair wijst volgens Thijssen op een vroege integratie van Franken binnen de Romeinse gemeenschap. Die Franken blijken nu al aan het begin van de 4e de eeuw in de burgerlijke nederzetting Ulpia Noviomagus Batavorum geleefd te hebben. Je kunt je ook afvragen in hoeverre die nederzetting eigenlijk wel burgerlijk was in vergelijking met de militaire nederzetting op het Kops Plateau."

De in dit nummer eerder genoemde gracht is nu uitgegraven en de grond ervan wordt apart bewaard om later uitgezeefd te worden. We gaan nu verder rond de Mariëburgkapel, waar de graven acht ... negen bovenop elkaar liggen. Die dateren voor een groot deel uit de middeleeuwen tot de 18e eeuw. Ze worden ook onderzocht, maar de prioriteit ligt bij de oudere graven."

Binnenkort gaat de archeologische afdeling verder graven in de stadhuistuin aan de Raadhuisstraat in Nijmegen.

Daarna komt de westelijke kant van de Mariëburgkapel aan de beurt.

In 1999 komt de bodem van de dan afgebroken bioscoop Scala aan de beurt.

Bron: De Gelderlander, 31/8/98

LITERATUURBESPREKING

Titel: De introductie van onze cultuurplanten en hun begeleiders, van het Neolithicum tot 1500 n. Chr.

Uitgeverij: Vereniging voor Landbouwschiedenis.

Paperback. 107 pagina's. ISBN 90-800522-3-X.

Prijs: f35,-

Verkrijgbaar door overmaking op girorekening 1178669 van de Vereniging voor Landbouwschiedenis te Wageningen o.v.v. "Boek Introductie Cultuurgewassen" (en eventueel aantal exemplaren).

Nog niet eerder was er een Nederlandstalig overzichtswerk over het voorkomen van onze cultuurgewassen vanaf de prehistorie op de markt.

Het boek is uitgegeven n.a.v. een in 1992 gehouden symposium: 'Cultuurgewassen in de Nederlandse landbouw'. Na een introductie door dr. A.C. Zeven van de

Landbouwuniversiteit, volgen drie hoofdstukken over respectievelijk de prehistorie, de Romeinse tijd en de Middeleeuwen. De auteurs van de verschillende perioden maken alle deel uit van de kleine wetenschappelijke wereld van de archeobotanie, het onderzoek aan plantenresten uit archeologische opgravingen. Er blijkt een schat aan informatie in de bijdragen te zitten. Het register met 180 (helaas alleen wetenschappelijke) plantennamen maakt de geboden veelheid aan informatie bovendien goed toegankelijk. Door de keuze voor een goedkoop ogende paperbackuitgave is het bovendien een goedkoop boek. Punt van kritiek is dat de titel van boek de suggestie wekt dat ook akkeronkruiden, als begeleiders van cultuurgewassen, uitgebreid aan bod komen. En dat is praktisch alleen bij de Bandkeramiek zo. Vooral iets voor leden van de Protohistorische tuingroep.

Bron: Westerheem, juli '98

TENTOONSTELLINGEN

NEDERLAND

Aardenburg

Eten en drinken in Romeins Aardenburg
Archeologisch Museum,
Markstraat 18, Aardenburg.

t/m 30 september 1998

tel: 0117-492888

di t/m zo: 13.30 - 17.00 uur en op afspraak.
Een tentoonstelling over eten en eetgewoontes, zowel in het Romeinse leger als op het platteland. Onvermijdelijk is Obelix ook present.

Bergum

Met een beetje geluk
Bodemvondsten uit Oostergo.

Streekmuseum/Volkssterrenwacht,
Menno van Coehoornweg 9, Bergum.

t/m 7 november 1998

incl. tel: 0511-465544

Ermelo

Geologie/Archeologie

Oudheidkamer,
Raadhuisplein 2, Ermelo.

t/m 31 december 1998

Leiden

Rijks Museum voor Oudheden
Diverse tentoonstellingen
tot eind 1998
inl. tel: 071-5163163

Nijverdal

Kasteel Schuilenburg
Archeologische vondsten
Gemeentehuis Nijverdal.
tot onbepaald.

Sittard

Depot opstelling
Afdeling stedelijke historie en archeologie.
Stedelijk Museum Het Domein,
Kapittelstraat 6, Sittard
tot onbepaald
inl. tel: 046-4513460

Zaandam

De dubbel bodem
In het nieuwe Zaanse Museum een tentoonstelling over wat de bodem vertelt over de Zaanse geschiedenis.
Schansend 7, Zaandam

BUURTMUSEUM

Beneden Leeuwen

Bodemvondsten Dreumelse waard
Streekh. museum Tweestromenland
Past. Zijlmansstr. 3
6658 EE Beneden-Leeuwen
inl. tel: 0487-595002/591535
Tot 5 oktober 1998
Openingstijden:
zondag-, dinsdag- en woensdagmiddag
van 14.00 tot 16.00 uur.
Groepen kunnen ook op andere dagen terecht na voorafgaande telefonische reservering.
Toegang f 5,- p.p., kinderen half geld, MJK gratis, CJP en 65 + niet geldig.
Een expositie over archeologische vondsten die bij het zandzuigen in de Kaliwaal bij Dreumel de laatste jaren naar boven zijn gekomen. Een archeologische werkgroep uit Schijndel speurde bijna dagelijks naar de dagelijkse voorwerpen van vroeger. Inmiddels is dit een hele verzameling geworden. De gevonden voorwerpen werden eerst aangemeld bij de ROB te Amersfoort.
Daarna werden ze door bovengenoemde

werkgroep beschreven gedocumenteerd. De gebruiksvoorwerpen en munten stammen globaal uit

- de Midden IJzertijd (tot 300 v.Chr.)
- de Romeinse tijd (50 v.Chr.- 300 n.Chr.)
- de Middeleeuwen; tot ongeveer 1600 n.Chr.

UITNODIGING

AWN-afdeling Nijmegen e.o. viert 30-jarig bestaan

Met een symposium en een tentoonstelling viert AWN-afdeling 16, Nijmegen en omstreken, haar 30-jarig bestaan. Op zaterdag 14 november 1998 vindt het symposium plaats in Museum Kasteel Wijchen, waar die dag om 12.00 uur de koffie klaar staat.

Vanaf 12.30 uur volgen de lezingen. Elke deelnemer aan deze dag krijgt een bij de lezingen behorende publicatie.

Symposium

Tijdens het symposium Man en paard, over de romanisering van Zuid Nederland kunt u een aantal uitstekende lezingen verwachten.

- *P. van de Broecke*
Bataafs aardewerk bestaat dat?
- *H. van Enckevort*
Romanisering van het Zuid-Nederlandse platteland.
(Aardewerk; de vergeten materiële cultuur)
- *R. Lauwerier*
Romeinse en inheemse paarden
- *A. Zwart*
Romeins paardentuig.

De heer *W. Kattenberg*, voorzitter van de Stichting Vrienden Frans Bloemen, zal het symposium in goede banen leiden.

Tentoonstelling

Om 16.00 uur opent vervolgens de heer H. Lubberding, vice-voorzitter van de AWN, de jubileumtentoonstelling in Museum Kasteel Wijchen. De inwendige mens zal daarbij niet vergeten worden. Op de tentoonstelling zijn veldwerkresultaten te zien van leden van de afdeling Nijmegen e.o.; vondsten uit het Oos-

telijk rivierengebied. Het programma eindigt rond 17.00 uur.

Symposium(gids)

Als u wilt deelnemen aan het symposium dan moet u vóór 4 november 1998 fl.15,- per deelnemende persoon overmaken op girorekening 31106 39 ten name van "Penningmeester AWN-afdeling Nijmegen e.o" te Nijmegen. Uw overschrijving geldt als bewijs van inschrijving. Voor dit bedrag bezoekt u het symposium en het museum en krijgt u de begeleidende symposium-gids, koffie, hapjes en enkele drankjes. Tot zaterdag 14 november

Westerheem

Het oktobernummer van *Westerheem*, het blad van de AWN, is een speciaalnummer gevuld met bijdragen uit de afdeling Nijmegen e.o. Dit tijdschrift, dat normaal niet in de losse verkoop te verkrijgen is, zal voor deze bijzondere gelegenheid in Museum Kasteel Wijchen te koop zijn. De *Westerheem*-artikelen geven een uitstekende achtergrond voor het bezoeken van het symposium en/of de tentoonstelling.

AWN-afdeling 16, Nijmegen en omstreken
J.J. van Daalen, secretaris

VOLGEND NUMMER

De volgende nieuwsbrief verschijnt rond 25 december 1998.

Kopy inleveren, zo mogelijk op diskette, uiterlijk vóór 10 november 1998.

Dat geldt voor iedereen.

Eindredactie:

Diepvoorde 32-02

6605 GW Wijchen

tel: 024-6422232

